„Teologia i Moralność", Volumen 20 (2025), numer 1 (38), s. 267–284
ISSN 1898-2964 eISSN 2450-4602
DOI: 10.14746/TIM.2025.38.1.17

Poziom wiedzy rodziców na temat kompetencji poczętego dziecka. Analiza porównawcza badań prowadzonych w roku 2009 i 2025

Parents' level of knowledge about the competencies of their unborn child. Comparative analysis of studies conducted in 2009 and 2025

Wiktoria Kandzia
Interdyscyplinarne Koło Naukowe Pedagogiki,
Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej,
Uniwersytet Opolski, Polska

Łucja Gorska
Interdyscyplinarne Koło Naukowe Pedagogiki,
Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej,
Uniwersytet Opolski, Polska

Emilia Lichtenberg-Kokoszka
Instytut Nauk Pedagogicznych,
Uniwersytet Opolski, Polska
emilia.lichtenberg-kokoszka@uni.opole.pl
https://orcid.org/0000-0002-3659-8820

Abstract: The aim of this article is to compare the results of studies conducted in 2009 and 2025 on the level of knowledge among parents during their earliest parenthood about the development of the unborn child, their psychosocial competencies, and sources of knowledge on this topic. In both cases, a diagnostic survey method was used, using a questionnaire. Based on the research, a significant increase in parents' awareness of their child's prenatal development was observed. Parents increasingly perceive the child and the mother as two separate beings, better understanding the development of their senses, emotions, and motor and cognitive abilities. Knowledge about the onset of a child's heartbeat, the development of hearing and vision, and the awareness that children experience emotions and are capable of memory from the fetal stage have significantly improved. Sources of

Open Access article, distributed under the terms of the CC licence (CC-BY, https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

information have also changed – traditional media, such as newspapers and conversations with specialists, have been replaced by the internet, apps, and books.

Keywords: parents of the conceived child; early parenthood; competences of the conceived child; prenatal development; level of knowledge

Abstrakt: Celem niniejszego artykułu jest porównanie wyników badań prowadzonych roku 2009 i 2025, dotyczących poziomu wiedzy rodziców w okresie najwcześniejszego rodzicielstwa na temat rozwoju poczętego dziecka, jego psychospołecznych kompetencji oraz źródeł wiedzy na ten temat. W obu przypadkach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem narzędzia, jakim jest ankieta. Na podstawie prowadzonych badań stwierdzono wyraźny wzrost świadomości rodziców na temat rozwoju prenatalnego dziecka. Rodzice coraz częściej postrzegają dziecko i matkę jako dwie odrębne istoty, lepiej rozumieją rozwój jego zmysłów, emocji oraz zdolności ruchowych i poznawczych. Znacząco poprawiła się wiedza na temat momentu rozpoczęcia pracy serca dziecka, rozwoju słuchu i wzroku, a także świadomości, że dziecko odczuwa emocje i potrafi zapamiętywać już w okresie życia płodowego. Zmianie uległy również źródła informacji – tradycyjne media, takie jak prasa i rozmowy ze specjalistami, zostały zastąpione przez Internet, aplikacje oraz książki.

Słowa kluczowe: rodzice poczętego dziecka; najwcześniejsze rodzicielstwo; kompetencje poczętego dziecka; rozwój prenatalny; poziom wiedzy

Wstęp

Początkowo sądzono, że podstawową potrzebą człowieka w prenatalnym okresie życia jest zaspakajanie jego potrzeb biologicznych. Obecnie nie ma wątpliwości, że płód rozwija się również pod względem psychicznym i społecznym, że podstawy ludzkiego, bio-psycho-społecznego zdrowia tworzą się właśnie w tym najwcześniejszym okresie naszego rozwoju. Co więcej, niezwykle istotnym elementem, decydującym o relacji rodziców z poczętym dzieckiem, jest traktowanie go jako odrębnej istoty, przypisywanie mu pewnych cech i właściwości, uświadomienie sobie możliwości nawiązywania z nim interakcji oraz uznanie swojej roli rodzicielskiej już na tym najwcześniejszym etapie jego życia. By jednak miało to miejsce, niezbędny jest odpowiedni poziom wiedzy na temat prenatalnego okresu życia oraz najwcześniejszego rodzicielstwa.

Funkcjonujące na Uniwersytecie Opolskim od 2018 roku Interdyscyplinarne Koło Naukowe Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej od początku swojego istnienia zajmowało się działalnością naukowo-badawczą i edukacyjną. W 2019 roku powstał cykl sześciu artykułów naukowych o wspólnym tytule „Świat zmysłów poczętego dziecka". Zachęciły one kolejne pokolenie członków koła do swego rodzaju konfrontacji wiedzy teoretycznej z praktyczną jej implementacją do najbardziej zainteresowanego nią środowiska,

jakim są rodzice oczekujący na narodziny dziecka. Artykuły te (wraz z publikacjami naukowymi opiekuna koła, dr Emilii Lichtenberg-Kokoszki) stanowiły także bazę teoretyczną do oceny poziomu wiedzy rodziców na temat rozwoju oraz kompetencji poczętego dziecka, a także najwcześniejszego rodzicielstwa.

Założenia metodologiczne

Od wielu lat obserwujemy, jak stopniowo wiedza naukowa – medyczna (z zakresu chociażby embriologii i medycyny prenatalnej czy epigenetyki) oraz psychologiczna (w tym z psychologii prenatalnej) przenikają do świadomości publicznej. Szerokie społeczeństwo, a zwłaszcza rodzice oczekujący na narodziny dziecka wydają się coraz więcej wiedzieć o rozwoju i kompetencjach poczętego dziecka. Niemniej jednak, wciąż posiadany przez nich poziom wiedzy wydaje się być niewystarczający, zwłaszcza w kontekście szybko postępującej wiedzy naukowej. Co więcej, by prawidłowo zaplanować dalsze działania edukacyjne, istotne jest zbadanie aktualnego poziomu wiedzy oraz deficytów w jej zakresie.

W tym kontekście postawiono zatem pytania o to, jaki jest poziom wiedzy współczesnych rodziców oczekujących na narodziny potomstwa na temat rozwoju poczętego dziecka oraz jego psychospołecznych kompetencji? Po jakie źródła wiedzy sięgają rodzice, by uzupełnić informacje na ten temat? Czy, i w jakim stopniu, poziom wiedzy na omawiany temat zmienił się na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat? W jakim kierunku ewoluowały preferowane źródła wiedzy?

Niniejszy artykuł stanowi porównanie wyników badań prowadzonych w latach 2009 i 2025. Pierwsze z nich przeprowadzone zostały przez Marię Wojaczek w ramach przygotowania pracy magisterskiej pod tytułem „Dialog rodziców z dzieckiem w prenatalnym okresie życia" (Uniwersytet Opolski 2009). Drugie – prowadzone były w ramach Interdyscyplinarnego Koła Naukowego Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej funkcjonującego na Uniwersytecie Opolskim.

W prowadzonych badaniach wzięła udział podobna liczba respondentów (tab. 1.). W 2009 roku były to 104 osoby, w 2025 – 117 osób. Niemniej w pierwszym przypadku badanymi była taka sama liczba kobiet i mężczyzn, w drugim – większość respondentów stanowiły kobiety. W badaniach z 2025 roku zauważalny jest ponadto wzrost odsetka respondentów z grupy wiekowej powyżej 26. roku życia i zmniejszenie liczby respondentów z grupy wiekowej poniżej 25. roku życia. W 2009 roku zdecydowanie większa grupa badanych posiadała wykształcenie zawodowe, w 2025 roku przeważały osoby z wykształceniem średnim i wyższym. W obu przypadkach podobna liczba respondentów pozostawała w związku formalnym (bądź nieformalnym), mieszkała w mieście (lub na wsi), spodziewała się narodzin pierwszego dziecka, czy doświadczyła straty prenatalnej.

Tabela 1. Porównanie grup badawczych

	2009	2025
Liczba i płeć badanych	104 osoby	117 osób
	50% kobiet (N=52)	93,2% kobiet (N=109)
	50% mężczyzn (N=52)	6,8% mężczyzn (N=8)
Wiek	15–19 lat: 5,8% (N-6)	15–19 lat: 1,7% (N=2)
	20–25 lat: 15,4% (N=16)	20–25 lat: 9,4% (N=11)
	26–31 lat: 44,2% (N=26)	26–31 lat: 47% (N=55)
	32–37 lat: 25% (N=26)	32–37 lat: 29,9% (N=35)
	38–43 lat: 8,7% (N= 9)	38–43 lat: 11,1% (N=13)
	44–49 lat: 2,9% (N=3)	44–49 lat: 0,9% (N=1)
Wykształcenie	podstawowe: 1,9% (N=2)	podstawowe: 1,71% (N=2)
	gimnazjalne: 4,8% (N=5)	gimnazjalne: 1,71% (N=2)
	zawodowe: 32,7% (N=34)	zawodowe: 4,3% (N=5)
	średnie: 17,3% (N=18)	średnie: 35% (N=41)
	wyższe: 43,3% (N=45)	wyższe: 57,3% (N=67)
Stan cywilny	formalny związek: 86,5% (N=90)	formalny związek: 80,3% (N=94)
	nieformalny związek: 13,46% (N=17)	nieformalny związek: 19,7% (N=23)
Miejsce zamieszkania	miasto: 62,5% (N=65)	miasto: 61,5% (N=72)
	wieś: 37,5% (N=39)	wieś: 38,5% (N=45)
Doświadczenie rodzicielstwa	pierwsze dziecko: 44,2% (N=46)	pierwsze dziecko: 46,15% (N=25)
	kolejne dziecko: 55,8% (N=58)	kolejne dziecko: 53,84% (N=63)
Doświadczenie straty	23,1% (N=24)	23,93% (N=28)

Źródło: 2009: M. Wojaczek, Dialog rodziców z dzieckiem w prenatalnym okresie życia, Uniwersytet Opolski, Opole 2009 (niepublikowana praca magisterska); 2025: badania własne Interdyscyplinarne Koło Naukowe Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej, Uniwersytet Opolski

Rozwój poczętego dziecka

Znamiennym momentem w rozwoju poczętego dziecka jest rozpoczęcie czynności skurczowej mięśnia sercowego. Ma to miejsce w 21. dniu życia (Lichtenberg-Kokoszka 2022, 19). Z badań przeprowadzonych w 2009 roku wynika (wyk. 1.), że jedynie 32,7% (N=34) rodziców prawidłowo określiło czas rozpoczęcia pracy serca dziecka. W 2025 roku wiedzę taką posiadało już 65% respondentów (N=76), a zatem wiedza w tym zakresie wzrosła o nieco ponad 30%.

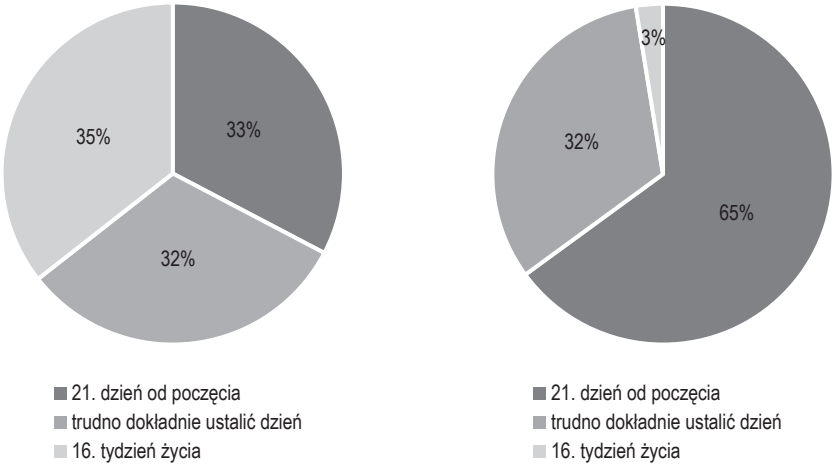

Wykres 1. Wiedza na temat tego, kiedy zaczyna bić serce dziecka.
Źródło: 2009: M. Wojaczek, Dialog rodziców z dzieckiem w prenatalnym okresie życia, Uniwersytet Opolski, Opole 2009 (niepublikowana praca magisterska); 2025: badania własne Interdyscyplinarne Koło Naukowe Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej, Uniwersytet Opolski

Współczesna wiedza naukowa wskazuje na to, że już w szóstym tygodniu życia prenatalnego dziecko rozpoczyna aktywność ruchową (Eliot 2010, 366), tymczasem w 2009 roku dominowało przekonanie, że dziecko nabywa umiejętność poruszania się, dopiero wtedy, kiedy kobieta zaczyna odczuwać jego ruchy (52,14%; N=61). W 2025 roku 70,9% respondentów (N=83) prawidłowo wskazało czas rozpoczęcia aktywności ruchowej, co oznacza wzrost poziomu wiedzy w tym zakresie o prawie 20%. Co ciekawe, w 2009 roku, wszyscy rodzice (100%) uważali, że dziecko odczuwa zmiany swojej pozycji ciała w łonie mamy. W 2025 roku podobną deklarację złożyła wprawdzie większość rodziców (89,74%, N=105), niemniej można zauważyć, że poziom wiedzy w tym zakresie uległ pewnemu obniżeniu (o 10%).

Analizując zmysł słuchu można stwierdzić, że między 12. a 14. tygodniem życia dziecko potrafi odbierać bodźce akustyczne, a od 23. tygodnia – reaguje na docierające do niego dźwięki (Lichtenberg-Kokoszka, Sacha i Przytulska 2019, 24–26). Prawidłową odpowiedź w 2009 roku (wyk. 2.) wskazało 76,9% ankietowanych (N=81), a w 2025 roku liczba ta wzrosła do 94% (N=110). Błędne przekonania w 2009 roku utrzymywały się na stosunkowo niskim poziomie. 15,4% (N=16) ankietowanych uważało, że w łonie matki panuje cisza, zaś 8% (N=8) wskazywało narodziny jako moment, w którym dziecko zaczyna słyszeć. W 2025 roku odsetek nieprawidłowych odpowiedzi spadł do 6% (N=7). Analizując wypowiedzi rodziców odnośnie zmysłu słuchu, można zatem stwierdzić, że wiedza na ten temat uległa poprawie i obecnie wydaje się być na dobrym poziomie.

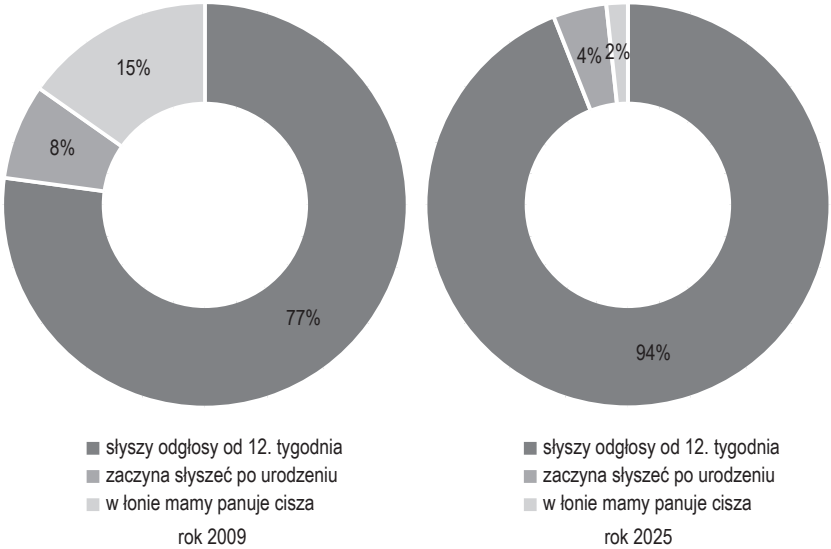

Wykres 2. Wiedza rodziców na temat rozwoju zmysłu słuchu.
Źródło: 2009: M. Wojaczek, Dialog rodziców z dzieckiem w prenatalnym okresie życia, Uniwersytet Opolski, Opole 2009 (niepublikowana praca magisterska); 2025: badania własne Interdyscyplinarne Koło Naukowe Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej, Uniwersytet Opolski

Analizując poziom wiedzy rodziców na temat poczętego dziecka zostali oni zapytani również o to, jak ich poczęte dziecko reaguje na silny hałas. W badaniach z 2009 roku 93,3% (N=97) ankietowanych stwierdziło, że w odpowiedzi na silny bodziec dźwiękowy gwałtownie się ono porusza, szybciej bije mu serce lub zamiera w bezruchu, co jest odpowiedzią prawidłową. W 2025 roku odsetek wymienionych, prawidłowych odpowiedzi nieco spadł do wartości 89,7% (N=105).

Poczęte dziecko zaczyna rozpoznawać smaki pod koniec I trymestru ciąży (Lichtenberg-Kokoszka, Sacha, Przytulska i Oleksiuk 2019b, 31), a zapachy w 28. tygodniu życia (Lichtenberg-Kokoszka, Sacha, Przytulska i Oleksiuk 2019c, 32). Tymczasem w 2009 roku jedynie 62,5% (N=65) rodziców potwierdziło takie jego kompetencje. W 2025 roku odsetek prawidłowych odpowiedzi wzrósł do 83,8% (N=98). Niemniej zarówno w 2009, jak i 2025 roku (wyk. 3.) większość badanych prawidłowo wskazuje smaki i zapachy, które odpowiadają dziecku (słony, słodki, kwaśny). Jako smaki i zapachy nieodpowiadające dziecku (wyk. 4.) poza dymem papierosowym i alkoholem wskazano także na smak słony (2009: 28,8%; N=30, 2025: 10,3%; N=12), kwaśny (2009: 34,6%; N=36; 2025: 23,1%; N=27) oraz na czosnek (2009: 22,8%; N=24; 2025:37,6%; N=44).

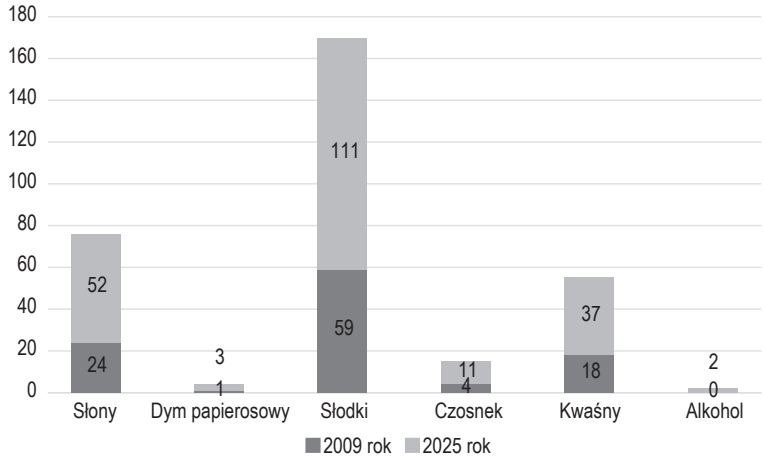

Wykres 3. Smaki i zapachy odpowiadające poczętemu dziecku. Dane porównawcze z 2009 i 2025 roku. Nie sumuje się do 100% z powodu możliwości wielokrotnych wyborów.
Źródło: 2009: M. Wojaczek, Dialog rodziców z dzieckiem w prenatalnym okresie życia, Uniwersytet Opolski, Opole 2009 (niepublikowana praca magisterska); 2025: badania własne Interdyscyplinarne Koło Naukowe Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej, Uniwersytet Opolski

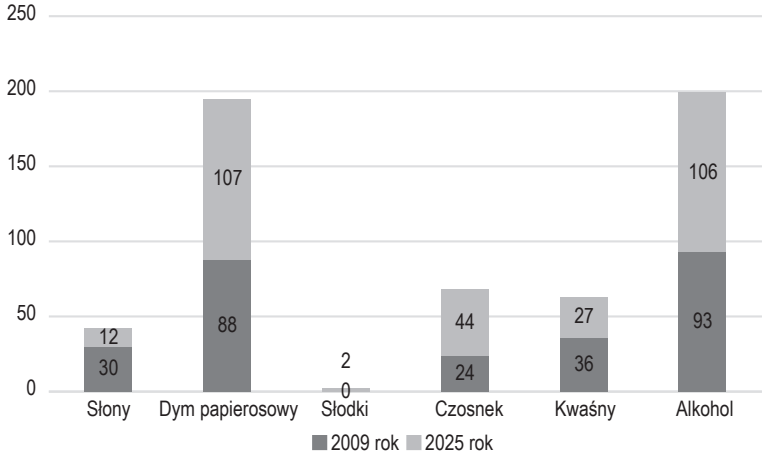

Wykres 4. Smaki i zapachy nieodpowiadające poczętemu dziecku. Dane porównawcze z 2009 i 2025 roku. Nie sumuje się do 100% z powodu możliwości wielokrotnych wyborów.
Źródło: 2009: M. Wojaczek, Dialog rodziców z dzieckiem w prenatalnym okresie życia, Uniwersytet Opolski, Opole 2009 (niepublikowana praca magisterska); 2025: badania własne Interdyscyplinarne Koło Naukowe Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej, Uniwersytet Opolski

W 23. tygodniu życia płodowego dziecko zaczyna reagować na silny strumień światła przenikający przez powłoki brzuszne mamy (Lichtenberg--Kokoszka, Sacha, Przytulska i Oleksiuk 2019a, 37). Tymczasem, analizując wypowiedzi rodziców z 2009 roku, można stwierdzić, że jedynie 34,6% (N=36) z nich uważa, że poczęte dziecko widzi. 16 lat później liczba ta zwiększyła się do 61,5% (N=72). Przy czym, w 2009 roku rodzice najczęściej stwierdzali (wyk. 5.), że dziecko nie widzi, ponieważ zmysł wzroku nie jest dostatecznie wykształcony (53,8%, N=56) lub, że dziecko widzi jedynie ciemność (5,8%, N=6). Niemniej, podkreślić w tym miejscu należy, że w obu badaniach odnaleźć możemy także odpowiedzi poprawne, wskazujące na to, że poczęte dziecko widzi czerwono-pomarańczowy półmrok (2009: 26,90%; N=28. 2025: 34,2%; N=40) i dostrzega ciemniejsze kontury (2009: 13,5%; N=14. 2025: 17,9%; N=21).

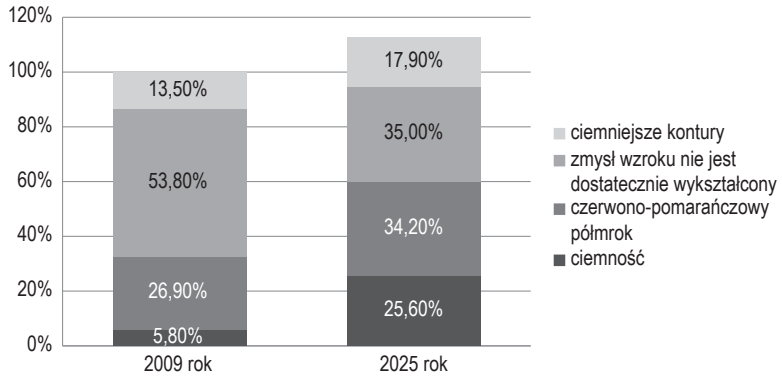

Wykres 5. Opinie rodziców na temat tego, co widzi poczęte dziecko. Dane porównawcze z 2009 i 2025 roku. Nie sumuje się do 100% z powodu możliwości wielokrotnych wyborów. Źródło: 2009: M. Wojaczek, Dialog rodziców z dzieckiem w prenatalnym okresie życia, Uniwersytet Opolski, Opole 2009 (niepublikowana praca magisterska); 2025: badania własne Interdyscyplinarne Koło Naukowe Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej, Uniwersytet Opolski

Kompetencje poczętego dziecka

Wiedza społeczeństwa na temat zdolności i zachowań rozwijającego się dziecka w łonie matki znacząco się różni w zależności od rodzaju kompetencji – im mniej widoczne lub bardziej intuicyjne są dane umiejętności, tym mniejsza jest świadomość ich istnienia wśród rodziców. W 2009 roku (wyk. 6.) świadomość rodziców w zakresie prenatalnych kompetencji dziecka była relatywnie niska. Szczególnie mało osób wskazywało, że dziecko w macicy potrafi wydawać dźwięki o charakterze wibracyjnym (9,6%, N=10), poruszać oczami (15,4%, N=16) czy ziewać (14,4%, N=15). Natomiast częściej uznawano, że płód porusza

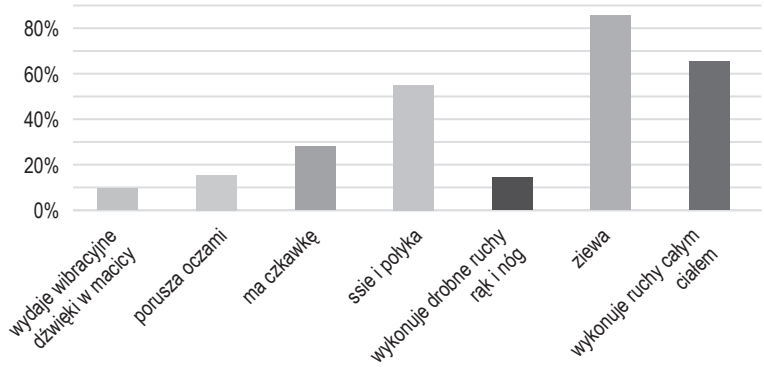

Wykres 6. Kompetencje poczętego dziecka. Dane z roku 2009.
Źródło: M. Wojaczek, Dialog rodziców z dzieckiem w prenatalnym okresie życia, Uniwersytet Opolski, Opole 2009 (niepublikowana praca magisterska)

się – wykonuje zarówno drobne ruchy rąk i nóg (85,6%, N=89), jak i ogólne ruchy całego ciała (65,4%, N=68). W roku 2025 (wyk. 7.) nastąpił wyraźny wzrost wiedzy rodziców w zakresie możliwości prenatalnych dziecka. Obecnie, większość ankietowanych jest świadoma, że poczęte dziecko potrafi ziewać (84,6%, N=99), połykać płyn owodniowy (82,1%, N=96), mieć czkawkę (83,8%, N=98), poruszać oczami (65,8%, N=77), wykonywać drobne ruchy kończyn (76,1%, N=89) oraz ruchy całym ciałem (78,6%, N=92). Zmiana ta może być efektem coraz większej dostępności rzetelnych informacji, popularyzacji wiedzy o rozwoju prenatalnym w mediach, edukacji przedporodowej, a także powszechniejszego

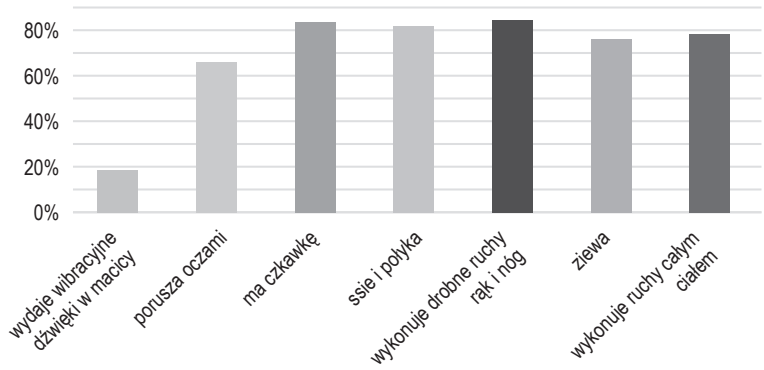

Wykres 7. Kompetencje poczętego dziecka. Dane z roku 2025.
Źródło: badania własne Interdyscyplinarne Koło Naukowe Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej, Uniwersytet Opolski

dostępu do nowoczesnych technologii, takich jak USG 3D/4D, pozwalających rodzicom na obserwację zachowań dziecka już w okresie prenatalnym. Pomimo tego postępu, nadal stosunkowo niewiele osób – poniżej 20% – uznaje, że dziecko potrafi wydawać dźwięki w łonie matki. Można przypuszczać, że przyczyną jest fakt, iż tego typu aktywność jest trudna do wyobrażenia, nie daje bezpośredniego sygnału odbieranego przez rodziców i rzadziej pojawia się w popularnonaukowych materiałach edukacyjnych.

Już w siódmym tygodniu życia prenatalnego tworzą się w mózgu poczętego dziecka pierwsze dendryty, aksony, synapsy, co oznacza rozpoczęcie procesu zapamiętywania (Lichtenberg-Kokoszka 2015, 23). Analizując psychospołeczne kompetencje poczętego dziecka, zapytano zatem rodziców również o to, czy ich zdaniem dziecko posiada takie zdolności. Co ciekawe, respondenci z 2009 roku w większości wskazywali na to, że dziecko posiada umiejętność zapamiętywania (77,9%, N=81), w 2025 roku deklarację taką złożyło już to tylko 34,2% (N=40) rodziców. Największa liczba respondentów uznała wówczas, że nie wiemy, czy poczęte dziecko posiada wyżej opisaną umiejętność (55,6%, N=65). Możemy zatem zauważyć wyraźny spadek pewności co do istnienia u poczętego dziecka zdolności psychicznych, takich jak pamięć.

Poczęte dziecko posiada również zdolność odczuwania bólu, i choć naukowcy nie są jednomyślni w kwestii tego, od kiedy taka kompetencja ma miejsce, to jednak nie mają oni wątpliwości, że poczęte dziecko również może cierpieć (Lichtenberg-Kokoszka 2022, 52). Co ciekawe, w 2009 roku zdecydowana większość respondentów (83,7%, N=87) wyrażała przekonanie, że dziecko jest zdolne do odczuwania bólu. W roku 2025 odsetek ten był nieco niższy i wyniósł 73,5% (N=86). Można zatem zauważyć, że choć wzrosła ogólna świadomość, dotycząca biologicznego rozwoju płodu – jego ruchów i funkcji fizjologicznych – to jednocześnie zmalało przekonanie o obecności bardziej złożonych kompetencji, takich jak pamięć, czy możliwość odczuwania bólu.

Z biomedycznego i psychospołecznego punktu widzenia, poczęte dziecko posiada również zdolność do współodczuwania emocji matki (Lichtenberg-Kokoszka 2022, 41). Pytanie o to stało się również istotnym elementem prowadzonych badań. Z informacji, zebranych w 2009 roku, wynika, że respondenci są świadomi wpływu emocji matki na poczęte dziecko (42,2%, N=45). Natomiast pozostała grupa ankietowanych twierdzi, że emocje matki wpływają na dziecko tylko czasami (40,4%, N=42) lub wcale (20,2%, N=21). W badaniach z 2025 roku zdecydowana większość ankietowanych uważa, że dziecko współodczuwa emocje matki (83,8%, N=98). Grupa uważająca, że dziecko nie jest w stanie tego czuć stanowiła zdecydowaną mniejszość (16,2%, N=19). Wynik ten może sugerować, że nastąpiło obecnie przesunięcie akcentów w postrzeganiu rozwoju poczętego dziecka – z fizycznego na emocjonalny.

Relacja matka-dziecko

Dziecko, choć rozwija się w organizmie matki i w ścisłej zależności od niej, to jednak stanowi odrębną całość. Nie jest częścią jej organizmu, lecz indywidualnie rozwijającym się bytem (Wojaczek 2011, 87). Porównując wyniki badań z 2009 i 2025 roku, dotyczące relacji matka-dziecko (wyk. 8), można zauważyć, że nastąpił niewielki wzrost świadomości badanych na temat tego, że matka i poczęte dziecko to dwie odrębne istoty z równoczesnym spadkiem postrzegania ich jako jeden organizm. Niestety, wciąż około 20% respondentów uważa, że dziecko to po prostu „ciąża", nie dostrzegając w niej relacji, jaka zachodzi między dwoma osobami – matką i dzieckiem.

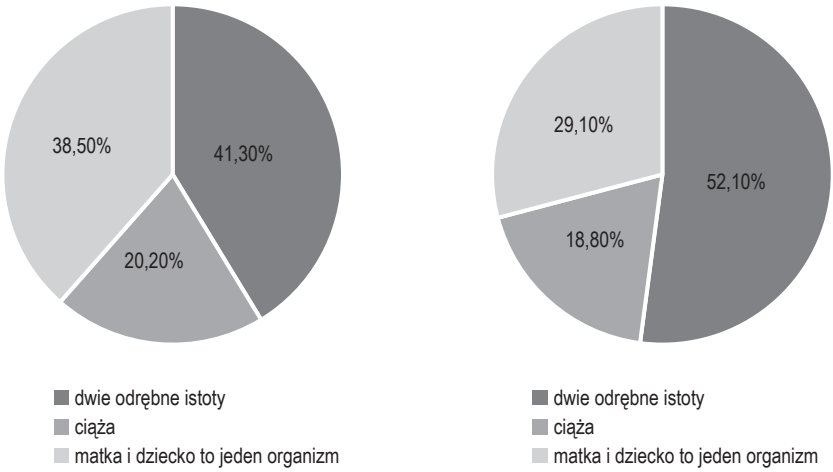

Wykres 8. Postrzeganie przez rodziców prenatalnej relacji matka-dziecko.
Źródło: 2009: M. Wojaczek, Dialog rodziców z dzieckiem w prenatalnym okresie życia, Uniwersytet Opolski, Opole 2009 (niepublikowana praca magisterska); 2025: badania własne Interdyscyplinarne Koło Naukowe Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej, Uniwersytet Opolski

Rozwijające się w łonie matki dziecko odbiera docierające do niego bodźce, interpretując je z czasem jako przyjemne bądź nieprzyjemne. Można tu wymienić chociażby wrażenia wynikające z ruchu ciała matki lub jej dotyku (Lichtenberg-Kokoszka, Przytulska, Oleksiuk i Sacha 2019, 28–30; Lichtenberg-Kokoszka, Oleksiuk, Przytulska i Sacha 2019, 32–34). Kolejne pytanie odnosiło się zatem do zachowań mamy, które mogą być postrzegane przez dziecko jako przyjemne. Ankietowani w 2009 roku wymienili tu kołysanie (69,3%, N=72), chodzenie (47,1%, N=49), jazdę samochodem i pociągiem (34,6%, N=36) oraz bezruch (27,9%, N=29). Jako przyjemne w 2025 roku

wskazano kołysanie (80,3%, N=94), chodzenie (65%, N=76), jazdę samochodem lub pociągiem (26,5%, N=31) oraz bezruch (12,8%, N=15). Wzrosła zatem liczba wskazań dotyczących jedynie kołysania, spadła zaś wskazań dotyczących chodzenia, jazdy samochodem czy pociągiem oraz bezruchu. Przy czym sam bezruch w 2025 roku wybierany był przez rodziców o 15% rzadziej.

Respondentów zapytano również o to, które z form dotyku, stosowane wobec poczętego dziecka (poprzez powłoki brzuszne mamy), może ono odczuwać jako przyjemne lub nieprzyjemne. W 2009 roku (wyk. 9.) za zachowania przyjemne uznawano przede wszystkim głaskanie (82,7%, N=86), utulanie (44,2%, N=46) i dotykanie brzucha (22,1%, N=23). Za nieprzyjemne natomiast, gwałtowne ruchy matki (75%, N=78) i poszturchiwanie (65,4%, N=68). W roku 2025 (wyk. 10.) zaobserwować można wyraźne zmiany w opiniach rodziców. Choć głaskanie brzucha nadal dominuje jako najczęściej wskazywany przyjemny bodziec dotykowy (86,3%, N=101), to jednak znacznie wzrosła także liczba rodziców pozytywnie oceniających samo dotykanie (76,9%, N=90) i utulanie znajdującego się w łonie mamy dziecka (68,4%, N=80). Za nieprzyjemne natomiast uznano kolejno: poszturchiwanie (77,8%, N=91), ucisk (69,2%, N=81) i gwałtowne ruchy matki (73,5%, N=86). Dane te mogą świadczyć o coraz większym zrozumieniu emocjonalnych potrzeb dziecka oraz roli pozytywnego kontaktu fizycznego i stymulacji ruchowej dla jego rozwoju.

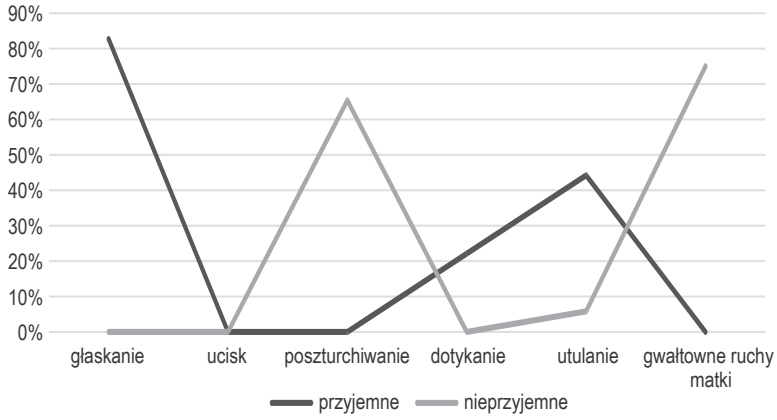

Wykres 9. Odbiór bodźców dotykowych przez poczęte dziecko. Dane z 2009 roku.
Źródło: M. Wojaczek, Dialog rodziców z dzieckiem w prenatalnym okresie życia, Uniwersytet Opolski, Opole 2009 (niepublikowana praca magisterska)

Badaczy interesowało także to, które ze swoich działań rodzice uważają za pobudzające lub relaksujące dla poczętego dziecka. W badaniu przeprowadzonym w 2009 roku (wyk. 11.) wśród działań relaksujących najczęściej

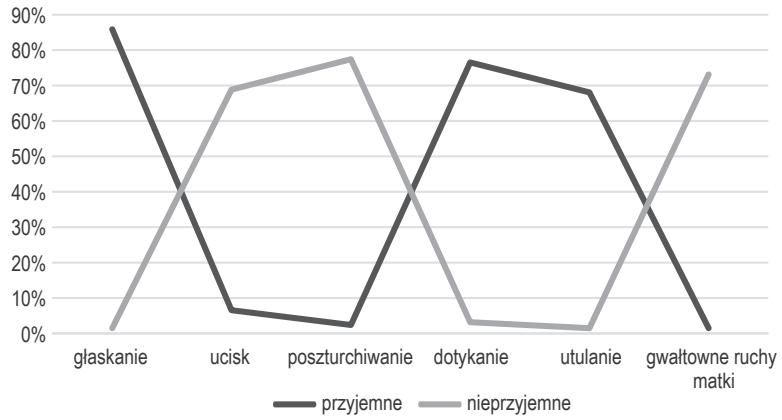

Wykres 10. Odbiór bodźców dotykowych przez poczęte dziecko. Dane z 2025 roku.
Źródło: 2009: badania własne

wskazywano: dotykanie (40,4%, N=42), słuchanie muzyki (34,6%, N=36) oraz kołysanie się (25%, N=26). Natomiast w odniesieniu do czynników pobudzających dominowały odpowiedzi związane z poszturchiwaniem brzucha (73,1%, N=76), a także z aktywnością fizyczną mamy (17,3%, N=18) i zmianą pozycji jej ciała (9,6%, N=10). Uzyskane odpowiedzi sugerują, że respondenci z 2009 roku szczególnie dostrzegali wpływ bodźców fizycznych i dźwiękowych. Z kolei w roku 2025 (wyk. 12.) zaobserwowano większe zróżnicowanie udzielanych odpowiedzi. Wśród działań relaksujących poczęte dziecko respondenci najczęściej wskazywali: głos i rozmowy rodziców (27,34%, N=38) oraz dotykanie i głaskanie brzucha matki (26,62%, N=37). Nieco rzadziej wskazywano na

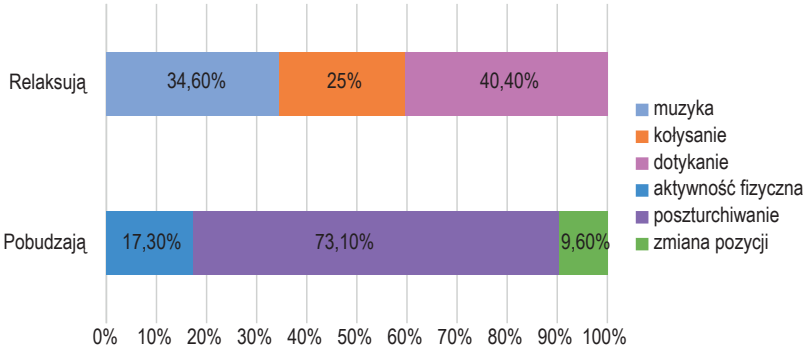

Wykres 11. Działania rodziców pobudzające i relaksujące poczęte dziecko. Dane z 2009 roku. Nie sumuje się do 100% z powodu możliwości wielokrotnych wyborów.
Źródło: M. Wojaczek, Dialog rodziców z dzieckiem w prenatalnym okresie życia, Uniwersytet Opolski, Opole 2009 (niepublikowana praca magisterska).

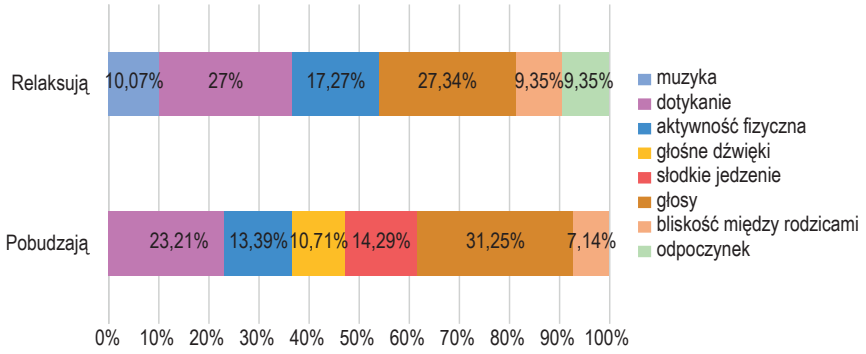

Wykres 12. Działania rodziców pobudzające i relaksujące poczęte dziecko. Dane z 2009 roku. Nie sumuje się do 100% z powodu możliwości wielokrotnych wyborów.
Źródło: badania własne Interdyscyplinarne Koło Naukowe Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej, Uniwersytet Opolski

aktywność fizyczną (17,27% N=24), słuchanie muzyki (najczęściej klasycznej) (10,07%, N=14), bliskość między rodzicami (9,35%, N=13) oraz odpoczynek i unikanie sytuacji stresowych (9,35%, N=13). W przypadku działań pobudzających, najczęściej wymieniano: dotykanie brzucha – mając najprawdopodobniej na myśli poszturchiwanie go lub delikatny ucisk, zmuszający malucha do ruchu (23,21%, N=26) oraz, podobnie jak w działaniach relaksujących – rozmowy i głosy (31,25%, N=35). Za jedno z istotnych działań uznano również włączanie przez mamę słodkich produktów do swojej diety (14,29%, N=16). Można zatem stwierdzić, że w porównaniu do wyników z 2009 roku, dane z 2025 wskazują na bardziej złożone postrzeganie wpływu otoczenia i zachowań rodziców na rozwój prenatalny dziecka. Obok czynników fizycznych i dźwiękowych, respondenci częściej dostrzegają znaczenie emocjonalnej relacji między rodzicami, a także ogólnego samopoczucia i stylu życia matki.

Źródła wiedzy

Analizując poziom wiedzy rodziców na temat kompetencji poczętego dziecka nie można było nie zapytać o źródła ich wiedzy. Respondenci zostali poproszeni o określenie, czy podejmują działania w tym zakresie, a w przypadku odpowiedzi twierdzącej – o wskazanie źródeł, z których czerpią informacje.

Zarówno w roku 2009 jak i w 2025 wielu rodziców jednogłośnie przyznało, że pragną pogłębić swoją wiedzę dotyczącą okresu ciąży (2009: 85,6%, N=89. 2025: 84,6%, N=99). W badaniu z 2009 roku (wyk. 13.) najczęściej wskazywanymi źródłami były czasopisma oraz prasa popularnonaukowa, które stanowiły

stosunkowo łatwo dostępną formę pozyskiwania wiedzy (82,7%, N=86). Znacznie rzadziej respondenci sięgali po książki (11,5%, N=12). Niska częstotliwość korzystania z literatury specjalistycznej mogła wynikać z kilku czynników, wśród których istotną rolę odgrywały względy ekonomiczne. Wielu ankietowanych podkreślało, że poradniki i książki poświęcone tematyce ciąży i rodzicielstwa były zbyt drogie. Na uwagę zasługuje również rosnące znaczenie Internetu jako narzędzia wspomagającego proces edukacji rodziców (53,8%, N=56). Respondenci często wskazywali, że przeglądają strony internetowe, blogi czy fora dyskusyjne. Dodatkowo, istotnym źródłem informacji były także bezpośrednie rozmowy, prowadzone z lekarzami, położnymi, członkami rodziny lub osobami posiadającymi własne doświadczenia rodzicielskie (27,9%, N=29). Takie kontakty miały dla wielu rodziców wartość nie tylko informacyjną, lecz również emocjonalną i wspierającą.

W 2025 roku (wyk. 14.) najczęściej wskazywanym źródłem wiedzy był Internet (26,5%, N=31), który zajął miejsce prasy – dominującej w 2009 roku. Respondenci korzystali przede wszystkim z portali tematycznych, aplikacji mobilnych – zwłaszcza dedykowanych ciąży (21,37%, N=25), książek (23,08%, N=27) oraz grup w mediach społecznościowych, takich jak Facebook czy Instagram, skupionych wokół zagadnień macierzyństwa i rozwoju prenatalnego (7,69%, N=9). Znaczący spadek popularności odnotowały prasa drukowana i czasopisma, które zostały niemal całkowicie wyparte przez treści cyfrowe. Podobnie jak w 2009 roku, jako dodatkowe źródła wiedzy uczestnicy badania wskazywali również rozmowy z lekarzami, położnymi oraz innymi osobami, które pełniły funkcję nieformalnych konsultacji (6,84%, N=8).

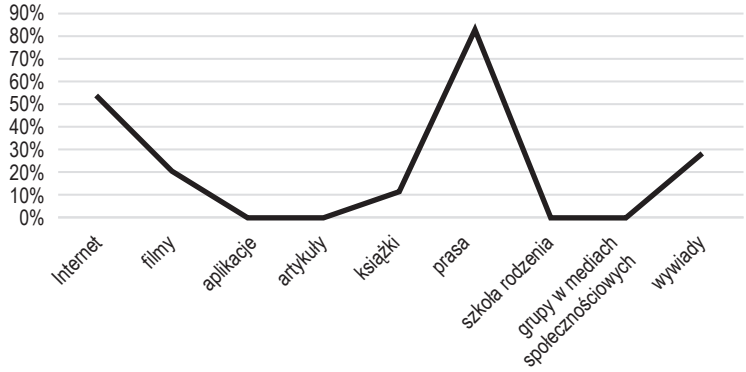

Wykres 13. Źródła informacji z których korzystają rodzice oczekujący na narodziny dziecka. Dane z 2009 roku. Nie sumuje się do 100% z powodu możliwości wielokrotnych wyborów.
Źródło: M. Wojaczek, Dialog rodziców z dzieckiem w prenatalnym okresie życia, Uniwersytet Opolski, Opole 2009 (niepublikowana praca magisterska).

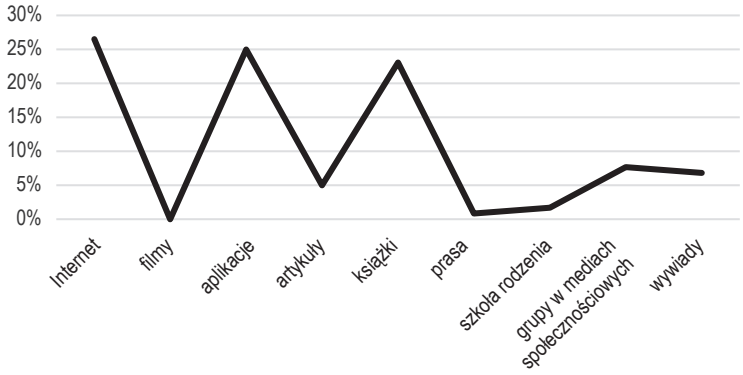

Wykres 14. Źródła informacji z których korzystają rodzice oczekujący na narodziny dziecka. Dane z 2025 roku. Nie sumuje się do 100% z powodu możliwości wielokrotnych wyborów.
Źródło: badania własne Interdyscyplinarne Koło Naukowe Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej, Uniwersytet Opolski

Podsumowanie

W porównaniu do 2009 roku, wyniki badań z 2025 (tab. 2.) pokazują wyraźny wzrost świadomości społecznej na temat rozwoju poczętego dziecka. Rodzice coraz częściej postrzegają dziecko i matkę jako dwie odrębne istoty, lepiej rozumieją rozwój jego zmysłów, emocji oraz zdolności ruchowych i poznawczych. Znacząco poprawiła się wiedza na temat momentu rozpoczęcia pracy serca dziecka, rozwoju słuchu i wzroku, a także świadomości, że dziecko odczuwa emocje i potrafi zapamiętywać już w okresie życia płodowego. Zmianie uległy również źródła informacji – tradycyjne media, takie jak prasa i rozmowy ze specjalistami, zostały zastąpione przez Internet, aplikacje i książki. Świadczy to o rosnącym znaczeniu nowych technologii w procesie edukacji rodziców.

Na przestrzeni lat wzrosła świadomość dotycząca funkcjonowania dziecka w okresie prenatalnym, co może przyczyniać się do lepszego przygotowania rodziców do roli opiekunów i większego zaangażowania emocjonalnego już na wczesnym etapie ciąży. Mimo pozytywnych zmian, wciąż istnieje potrzeba dalszej edukacji w niektórych obszarach, zwłaszcza związanych z percepcją wzrokową dziecka oraz wpływem środowiska zewnętrznego. Kluczowe będzie również utrzymanie i rozwijanie nowoczesnych, łatwo dostępnych, źródeł wiedzy, dostosowanych do potrzeb współczesnych rodziców.

Tabela 2. Tabela zbiorcza podsumowująca obie edycje badania

	2009	2025
Rozwój poczętego dziecka		
Rozpoczęcie pracy serca	33% poprawnych odpowiedzi	65% poprawnych odpowiedzi
Aktywność ruchowa	Niższy poziom wiedzy (52% poprawnych odpowiedzi)	Wyższy poziom wiedzy (71% poprawnych odpowiedzi)
Rozwój słuchu	Niższy poziom wiedzy (77% poprawnych odpowiedzi)	Wyższy poziom wiedzy (94% poprawnych odpowiedzi)
Wrażliwość na smaki i zapachy	Niższy poziom wiedzy (63% poprawnych odpowiedzi)	Wyższy poziom wiedzy (84% poprawnych odpowiedzi)
Wzrok poczętego dziecka	Zdecydowanie niższy poziom wiedzy (35% poprawnych odpowiedzi)	Zdecydowanie wyższy poziom wiedzy (62% poprawnych odpowiedzi)
Kompetencje poczętego dziecka		
Wiedza ogólna	Zdecydowanie niższy poziom wiedzy (średnia: 39% poprawnych odpowiedzi)	Zdecydowanie wyższy poziom wiedzy (średnia: 70% poprawnych odpowiedzi)
Umiejętność zapamiętywania	Zdecydowanie wyższy poziom wiedzy (78% poprawnych odpowiedzi)	Zdecydowanie niższy poziom wiedzy (34% poprawnych odpowiedzi)
Odczuwanie bólu	Nieco wyższy poziom wiedzy (84% poprawnych odpowiedzi)	Niewielki spadek liczby poprawnych odpowiedzi (74% poprawnych odpowiedzi)
Współodczuwanie emocji matki	Zdecydowanie niższy poziom wiedzy (42% poprawnych odpowiedzi)	Zdecydowanie wyższy poziom wiedzy (84% poprawnych odpowiedzi)
Relacja matka i dziecko		
Relacja matka-dziecko	Nieco częściej matka i dziecko postrzegani są jako jeden organizm (39%)	Nieco częściej matka i dziecko postrzegani są jako dwie odrębne istoty (52%)
Relaksujące i pobudzające działania rodziców oraz środowiska zewnętrznego	Dostrzeganie wpływu rodziców oraz środowiska na rozwój prenatalny dziecka	Bardziej złożone postrzeganie wpływu otoczenia i zachowań rodziców na rozwój prenatalny dziecka, jego emocjonalnych potrzeb, kontaktu fizycznego i stymulacji ruchowej
Źródła wiedzy		
Źródła informacji o prenatalnym okresie życia dziecka	Większość rodziców korzysta z prasy, Internetu oraz rozmów z lekarzami, położnymi, członkami rodziny lub osobami posiadającymi własne doświadczenia rodzicielskie	Znaczący spadek popularności prasy i czasopism, niemal całkowicie wypartych przez treści cyfrowe. Najczęstszymi źródłami wiedzy jest Internet, aplikacje i książki

Źródło: badania własne

BIBLIOGRAFIA

Eliot, Lise. 2010. *Co tam się dzieje? Jak rozwija się mózg i umysł w pierwszych pięciu latach życia.* Poznań: Media Rodzina.

Lichtenberg-Kokoszka, Emilia. 2015. „Rzeźbienie mózgu". W: *Neuroedukacja. Jak wykorzystywać potencjał mózgu w procesie uczenia się*, red. Wiesław Sikorski, 21–44. Słupsk: Dobra literatura.

Lichtenberg-Kokoszka, Emilia. 2022. *Zanim się urodziłem. Rozwój człowieka w prenatalnym okresie życia – zagadnienia wybrane.* Kraków: Impuls.

Lichtenberg-Kokoszka Emilia, Katarzyna Sacha i Marcelina Przytulska. 2019. „Świat zmysłów poczętego dziecka – słuch". *Magazyn Pielęgniarki i Położnej*, 5: 24–26.

Lichtenberg-Kokoszka Emilia, Katarzyna Sacha, Marcelina Przytulska i Kinga Oleksiuk. 2019a. „Świat zmysłów poczętego dziecka – wzrok". *Magazyn Pielęgniarki i Położnej*, 6: 37–38.

Lichtenberg-Kokoszka, Emilia, Katarzyna Sacha, Marcelina Przytulska i Kinga Oleksiuk. 2019b. „Świat zmysłów poczętego dziecka – smak". *Magazyn Pielęgniarki i Położnej*, 7–8: 31–32.

Lichtenberg-Kokoszka, Emilia, Katarzyna Sacha, Marcelina Przytulska i Kinga Oleksiuk. 2019c. „Świat zmysłów poczętego dziecka – węch". *Magazyn Pielęgniarki i Położnej*, 9: 32–34. Lichtenberg-Kokoszka Emilia, Kinga Oleksiuk, Marcelina Przytulska i Katarzyna Sacha. 2019. „Świat zmysłów poczętego dziecka – dotyk". *Magazyn Pielęgniarki i Położnej*, 10: 32–34.

Lichtenberg-Kokoszka Emilia, Marcelina Przytulska, Kinga Oleksiuk i Katarzyna Sacha. 2019. „Świat zmysłów poczętego dziecka – równowaga". *Magazyn Pielęgniarki i Położnej*, 11: 28–30.

Wojaczek, Maria. 2011. „Rozwój więzi z dzieckiem w prenatalnym okresie życia". W: *Ciąża czy stan błogosławiony?*, red. Emilia Lichtenberg-Kokoszka, Ewa Janiuk i Jerzy Dzierżanowski, 81–92. Kraków: Impuls.

Wiktoria Kandzia – studentka drugiego roku Pedagogiki, moduł opiekuńczo-wychowawczy z terapeutycznym na Uniwersytecie Opolskim. Członek Interdyscyplinarnego Koła Naukowego Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej. Zainteresowania: psychologia zwierząt, biologia.

Łucja Gorska – studentka drugiego roku studiów licencjackich na kierunku Położnictwo. Członek Interdyscyplinarnego Koła Naukowego Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej. Zainteresowania: procesy dojrzewania do rodzicielstwa, przyjmowanie nowej roli społecznej, kształtowanie więzi z dzieckiem w okresie prenatalnym.

Emilia Lichtenberg-Kokoszka – dr nauk humanistycznych, dyplomowana położna. Od 1999 roku asystent, a potem adiunkt w Instytucie Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Opolskiego. Opiekun Interdyscyplinarnego Koła Naukowego Pedagogiki, Psychologii i Medycyny Prenatalnej i Perinatalnej. Zainteresowania z pogranicza pedagogiki, psychologii i medycyny koncentrują się wokół zagadnień związanych z szeroko rozumianą prokreacją, w tym zwłaszcza z okresem ciąży, porodu, rozwojem poczętego dziecka.